

RÖNTGENRAADSELSI*)

1. EEN 'VERDWAALDE' GUTTAPERCHASTIFT

A. C. M. VAN DE POEL

Afb. 1. Peri-apicale opname van de linker premolaar-molaarstreek van de onderkaak. Opvallend is de doorgeperste guttaperchastift in de distale wortel van de 36 en de guttaperchastift in het alveolaire bot.

*) Tegelijk met de publikatie van dit eerste 'Röntgenraadsel' nodigt de Redactie, in het bijzonder de practicus, uit tot het inzenden van een röntgenopname, die een beeld vertoont dat ook aanvankelijk hem of haar voor een raadsel plaatste. Met een korte, verklarende, toelichting ziet de Redactie zulke foto's gaarne tegemoet: postbus 9405 te Amsterdam.

REDACTIONELE COMMENTAAR

NABESCHOUWING BIJ DE OPENING VAN HET NIEUWE TANDHEELKUNDIG INSTITUUT TE UTRECHT

Het is nu weer enige maanden geleden dat de Utrechtse tandheelkundige opleiding, na achtereenvolgens in de Wittevrouwenstraat, in 'Payenborg' aan de Oude Gracht en sinds 1929 aan de Jutfaseweg gehuisvest te zijn geweest, de nieuwbouw aan de Sorbonnelaan in de Uithof betrok. Een vrij deprimerende voorgeschiedenis van tachtig jaren kreeg aldus een naar zich laat aanzien grootse afsluiting. Welverdiend doch moeizaam verworven na 25 jaar intensieve studie en noeste arbeid van de bouwcommissie onder leiding van Prof. Dr. H. M. J. Scheffer. In de voordrachten uitgesproken bij de officiële opening op 13 mei 1975 kan men van vele bijzonderheden kennis nemen. Zowel de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen Dr. G. Klein, die de opening verrichtte, als Prof. J. van Aken, die namens de door ziekte verhinderde Prof. Scheffer de voorgeschiedenis besprak, en Dr. H. Schamhardt van de zijde van het College van Bestuur der Rijksuniversiteit en tenslotte de heer A. Borst, praeses van de T.S.V. 'John Tomes', zij schetsten ieder een typerend aspect van het gebeuren.

Het beoordelen van een röntgenfoto zonder dat men over de klinische gegevens beschikt, kan licht aanleiding geven tot verwarring. Als een voorbeeld hiervan zou de nevenstaande afbeelding kunnen dienen.

Het constateren van cariës onder de distale restauratie in de 35 en het overstaan van de mesiale restauratie in de 36 zal geen moeilijkheden opleveren. Evenals de aanwezigheid van een peri-apicale radiolucentie ter plaatse van de mesiale en de distale wortel van de 36. De guttaperchastift in het distale kanaal is doorgedrukt. In het bovenste derde deel van het mesiale kanaal bevindt zich radiopaque materiaal. Rest de vraag wat is er met de andere guttaperchastift aan de hand; misschien doorgedrukt vanuit de pulpakamer door een opening in de bodem hiervan?

Anamnese: De patiënt vervoegde zich op het spreekuur met de klacht dat ter hoogte van de tandvleesrand bij de 36 regelmatig pus wegvloede. Met de pocketsonde kon geen pocket worden gesondeerd. Wel werd in de sulcus de uitgang van een fistel gevonden. Om de herkomst hiervan vast te stellen werd hierin een guttaperchastift geplaatst en werd vervolgens een röntgenfoto gemaakt. Deze opname nu leverde het nevenstaande beeld op.

Juni 1975.

Adres: Dr. A. C. M. van de Poel,
Philips van Leydenlaan 25,
Nijmegen.

Ook toekomstverwachtingen konden niet onbesproken blijven. Wie mocht menen dat alleen een riant gebouw voldoende is om optimale resultaten bij onderwijs en onderzoek te waarborgen zal bedrogen uitkomen. Het wetenschappelijk onderwijs staat in het huidige tijdsgewricht overal onder zware druk. De maatschappelijke relevantie van het gehele van oudsher vertrouwde systeem is onderwerp van ernstige studie en al dan niet gerechtvaardigde kritiek. Zeker is dat een oordeel geveld zal worden in hoeverre de enorme financiële offers door de gemeenschap opgebracht haar ook ten goede zullen komen. Ook het tandheelkundig onderwijs zal hieraan zeker niet ontkomen. Lang is voortgebouwd op het oude onderwijsstramien. De resultaten waren niet slecht te noemen, doch zij werden niet gemeten. Evaluatie is noodzakelijk, doch de criteria ontbreken vooralsnog. Het rendement van de opleiding slaat overigens met 80% bepaald geen slecht figuur in vergelijking met andere (sub)faculteiten.

Dat ook bij de overheid deze problemen leven bleek maar al te duidelijk uit de woorden van de Staatssecretaris. Het lijkt gewenst enige kanttekeningen hierbij te maken, daar zij meer vragen opwerpen dan beantwoorden. De belangstelling voor de studie is zeer groot, te groot zelfs met als gevolg een al enige jaren bestaande numerus fixus. De gegevens echter op grond waarvan uitspraken worden gedaan over de tandartsbehoefte, de effectiviteit van de dienstverlening en

de aard en de omvang van de tand- en mondziekten kunnen in belangrijke mate aanvechtbaar worden geacht. Epidemiologisch onderzoek is nog onvoldoende verricht, evakuering van de effectiviteit van de tandheelkundige gezondheidszorg behoort tot de vrome wensen. De optimale tandartsdichtheid – de Staatssecretaris hanteert de verhouding 1:2000, in 1990 te bereiken – is volkomen arbitrair. Immers taak en functie van de tandarts in de samenleving van de toekomst, waarvoor de universitaire opleidingen het model moeten concipiëren, liggen allerminst vast. Het effect van de preventie van tandcariës en parodontopathieën tekent zich af in wazige beelden. Kortom exacte gegevens zijn onvoldoende bekend.

Speculaties over het al dan niet wenselijk zijn van een zesde subfaculteit zijn in deze context nauwelijks zinvol. De argumenten tégen, zoals Dr. Klein aanvoert, roepen even zovele argumenten vóór een uitbreiding op. Hoezeer ook de inschakeling van allerlei vormen van hulpkrachten urgent moet worden geacht, over het rendement is nog weinig vastgelegd. Vele taken kunnen van de schouders van de tandarts 'oude stijl' worden afgenomen, zeker is dat hij met

een groot aantal andere verplichtingen zal moeten worden belast. Wanneer wij alleen maar taxeren wat een goede uitbouw van onderwijs en onderzoek op het gebied der parodontologie tot gevolg zou kunnen hebben in relatie tot de situatie thans, dan zou kunnen worden gesteld dat binnen de tandheelkundige zorg nog een minstens zo groot gebied ontgonnen zal moeten worden, als er nu bij de bestrijding van de tandcariës wordt bewerkt. Dit zowel in het preventieve als in het curatieve vlak. Het blijft voor de samenleving een trieste zaak dat cariëspreventie, restauratieve behandeling van tandbederf en gebitsvervangkunst in overgrote mate een overigens hoogst noodzakelijke aandacht krijgen, doch dat aan parodontaal verval veelal voorbij wordt gegaan. De conclusie ligt voor de hand dat het verzamelen van wetenschappelijk verantwoord feitenmateriaal aan iedere vorm van structurering van de tandheelkundige gezondheidszorg vooraf dient te gaan, waarbij de vraag kan worden opgeworpen in welke organisatievorm de professie zich van deze taak dient te kwijten. Het is immers denkbaar dat dit zo noodzakelijke feitenmateriaal ook door niet-universitaire onderzoekers wordt bijeen gebracht.

v.S.

HISTORISCHE KANTTEKENINGEN

NICOLAAS FONTANUS' WAARNEMING VAN GEPREMOLARISEERDE FRONTTANDEN (1642) EN HET GEBIT VAN ANTONIUS ANTONIDES VAN DER LINDEN (1570-1633)

C. GYSEL

Zoals reeds in vroegere mededelingen is uiteengezet (Gysel, 1964, 1971), zijn 'gepremolariseerde' snijtanden gekenmerkt doordat hun snijrand zich heeft ontwikkeld tot een kauwvlak. Daarbij zijn verschillende vormen mogelijk: soms is sprake van margoïde differentiatie (Gysel, 1966), soms ook hebben deze snijtanden een tonvorm aangenomen en in bijzondere gevallen kan men met recht van een premolariforme snijtand spreken. De verschillende vormen zullen overigens bij oudere personen, ten gevolge van abrasie, wel eens moeilijk zijn te onderscheiden.

Voor zover ik weet, vindt men de eerste vermelding van gepremolariseerde fronttanden bij Nicolaas Fonteyn (Fontanus), een Amsterdamse arts uit de eerste helft van de 17e eeuw, tijdgenoot van de door Rembrandt in de *Anatomische Les* afgebeelde Nicolaas Tulp (1593-1674), die zijn broeder Johannes Fontanus (1574-1628) als 'praelector anatomiae' opvolgde. Door zijn moeder was hij verwant met de beroemde Leuvense hoogleraar Vopiscus Fortunatus Plempius (1601-1671). Hijzelf werd in 1640 benoemd tot inspecteur van het geneeskundig Collegie (Haver Droeze, 1926) en heeft zich verdienstelijk gemaakt door het schrijven van

Afb. 1.